

Oponentský posudek disertační práce podané na katedře archeologie FF ZČU v Plzni

Autor: Mgr. et Mgr. Marie Ondříčková

Téma: Hudební nástroje starověkého Blízkého východu

Datum: 2018

Vedoucí práce: Prof., PhDr. Petr Charvát, DrSc.

Oponent: Doc., Mgr. Dalibor Antalík, Dr.

Anotace

Předložená disertační práce si klade za cíl přiblížit akademické obci výsledky autorčina bádání o hudebních nástrojích starověkého Blízkého východu (Írán, Mezopotámie, Syropales-tina, Anatolie) a Egypta (přestože v názvu práce nefiguruje). Zároveň obsahuje též příležitostné historicko-komparativní exkurzy do jiných kulturních areálů, stejně jako do prehistorie. Vymezení badatelského pole je tedy relativně široké. Není proto s podivem, že některým oblastem se v práci dostává pozornosti větší (Mezopotámie, Egypt), jiným podstatně menší (Anatolie, Sýrie, Írán).

V teoretické části (str. 8-49) čtenář nachází typologicky uspořádaný výčet hudebních nástrojů reálně doložených pro zvolenou oblast pozůstatky hmotné kultury, piktograficky či písemnými prameny. Jak pisatelka poctivě přiznává (str. 49), její sumář zůstává selektivní, pokud jde o konkrétní nálezy. Nicméně typologie je představena ve své úplnosti.

Praktická část (str. 49-90) popisuje průběh experimentální rekonstrukce vybraných hudebních nástrojů a představuje vlastní jádro výzkumu.

Poněkud neprůhledně pojmenovaná část čtvrtá („Teoretické poznatky v kontextu výzkumných experimentů“, str. 90-100) obsahuje v první řadě shrnutí poznatků o současném stavu dešifrování mezopotámského způsobu notace. V tomto případě zůstává skutečností, že počet badatelů, kteří by byli schopni autorčina tvrzení o tzv. hudebních klínopisných textech fundovaně posoudit, zůstává v celosvětovém měřítku žalostně malý. V druhé řadě se na tomto místě objevují informace o jednotlivých typech hudebního (prakticky však jen vokálního) projevu v Mezopotámii. O dalších kulturních areálech pisatelka, žel, nereferuje, což je v případě Egypta, starého Izraele i Anatolie poněkud zážející.

Po závěrečném shrnutí (str. 100-103) je písemná část disertační práce zakončena seznamem literatury a internetových zdrojů (str. 106-121), bohatou obrazovou přílohou (str. 122-205), seznamem připojených poslechových ukázek (str. 206-207), informacemi o akustických vlastnostech rekonstruovaných hudebních nástrojů (str. 208-214) a výčtem v práci pojednávaných artefaktů (str. 215-223) nahrazujícím rejstřík. Nepísemnou část práce představuje soubor poslechových ukázek.

Hodnocení

Poučené zhodnocení předložené práce není lehkým úkolem. Disertace M. Ondříčkové má totiž bytostně transdisciplinární charakter. Jednomu oboru jistě patří primát: experimentální archeomuzikologii. Právě jí autorka věnuje svůj dlouhodobý zájem (viz její diplomová práce o chordofonech, již připomíná na str. 49, či její referáty na kolokviích *Orientalia Antiqua Nova*, které mohl oponent v minulosti osobně vyslechnout). K této disciplíně autorka nicméně přiřazuje příležitostné exkurzy do filologií tzv. staré orientalistiky, srovnávací jazykovědy, religionistiky, etnologie či akustiky.

Význam práce pro experimentální archeomuzikologii je nesporný a osobitý. Cíl spočívající v rekonstrukci zvuku příslušných hudebních nástrojů (viz str. 90) byl naplněn a je nepochybným výsledkem soustředěného badatelského úsilí, nutného osvojení si řady

technologických postupů a praktického aplikování poznatků o konkrétní podobě a funkci dobových instrumentů. K metodologické relevantnosti způsobu, jímž bylo dosaženo nejvladnějšího cíle výzkumu, však oponent, vzhledem ke své specializaci, není kompetentní se vyjadřovat. („Bez mučení“ doznává, že spektrální analýze zvuku v bezodrazové komoře opravdu nerozumí ...) V případě ostatních disciplin však zaznamenal autorčina drobná pomýlení. Kupříkladu historická: oproti pisatelčině formulaci (str. 14) Chetitská říše v 3. tis. př. Kr. ještě neexistovala. Anebo filologická: tvrzení, že v ugaritštině grafémy 'd' označují nástroj loutnového typu (str. 45), zůstává zcela nepodložené.

Pokud jde o strukturu argumentace, tak výklad je relativně sevřený, jednotlivé části na sebe logicky navazují. Úvod a závěr spolu promyšleně korespondují. Pouze v některých případech oponent zaregistroval určitou asymetričnost. Autorka čtenáře kupříkladu průběžně seznamuje s názvy pojednávaných nástrojů v sumerštině a akkadštině, spíše okrajově v egyptštině a hebrejštině. Ugaritské a chetitské pojmosloví však v práci prakticky chybí. Aerofonům není terminologie v původních jazycích (s výjimkou egyptštiny a hebrejského šofaru) přiřazena vůbec.

Ze stylistického hlediska je disertace napsána čtivým způsobem. Jen nemnoho formálních nedostatků působí rušivě. Jedná se o překlepy, zejména při citování cizojazyčných výrazů (viz Beths-Shean, str. 26; Helsinkyh, str. 108; Parapola, str. 113; Jewis, str. 113; Colledge, str. 114; atd.). V seznamu literatury zarazí inkonsistence při záznamu malých a velkých počátečních písmen v citacích anglických studií, někdy též neúplné odkazy (viz Schuol, str. 113; Schmidt, str. 114). V práci chybí též seznam používaných zkratk (PSD, CAD, UET, AO, BM, CBS, YBC atd.) a jejich vysvětlení.

Závěr

Až na výše uvedené připomínky lze studii Mgr. et Mgr. Marie Ondříčkové považovat za invenční a přínosnou. Splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci, neboť v široké míře zohledňuje dosavadní výsledky vědeckého výzkumu v dané oblasti, k němuž svým podílem nesporně přispívá. Proto oponent doporučuje, aby byl předložený text **přijat k obhajobě** jako práce disertační.

V Praze dne 17. června 2018

Doc., Mgr. Dalibor Antalík, Dr.

